

Nu cerem de la nimeni, nimic și nici nu voim a da nimănui nimic! - extras din actul de constituire a "Republicii Valea Porcului";, redactat de preotul Iuliu Ardelea.

Valea Porcului (azi Valea Stejarului) este unul dintre cele mai pitorești sate ale Maramureșului. Situat într-o fundătură la 5 kilometri de Vadu Izei (12 kilometri de Sighet), cu casele suite pe "podereie" (mici platouri artificiale) săpate în coastele dealurilor, cu oameni dârji și independenți, satul cu pricina este greu accesibil. Drumul până în Valea Stejarului nu este asfaltat, iar gropile se succed lanț.

În anii 1930-1940, sătenii aveau o vorbă privitoare la starea căii de acces: "d-apoi că drumu-i rău că așe o rămas obiceiul din bătrani. Anume l-o lăsat de haram, ca să nu ne poată vizita pe ușor domnii. Și noi păstrăm acest obicei, că nu-i rău." Înainte de cel de-al doilea război mondial, Valea Porcului deținea recordul Maramureșului la numărul de analfabeți: 86,5 %!

Ion Munteanu (născut în 1898) se confesa în urma cu 20 de ani: "Pă aici, căsăle erau acoperite cu paie, cu părăți de lemn belit un ptic de coajă. În tinereța me o fo 60-70 de fumuri (amu-s păste 200). Să ara cu plugu de lemn, numa scula era de ser. I să zăce Valea Porcului pântru că erau turme de porci care mâncau jir de fag și ghindă de stejar. Erau păduri surde pă aici, cu goruni cât cinci oameni de groși, de nime nu te-auze când intrai în iele."

Dar localnicii nu erau chiar atât de ruți de lume, măcar prin prisma faptului că „stejărenii” au aflat de la învățătorul Teodor Mihnea, unul dintre pionierii civilizației scrisului pe acele meleaguri (cel care a alfabetizat parte din copiii satului, din 1864 și până în 1908), că forma de conducere cea mai bună nu este regatul, ci republica!

Asa că, în zilele tulburi ale Unirii din 1918, străbunii actualilor săteni și-au declarat satul... Republică independentă! Din puținele izvoare existente, rezultă că acțiunea s-a petrecut pe la sfârșitul anului 1918 (noiembrie să fi fost?) și a durat până prin ianuarie 1919.

Ocupația ucraineană

Pentru a înțelege contextul deciziei sătenilor, precizăm că în primul război mondial Maramureșul a fost ocupat de armata țaristă, apoi de cea germană și din nou de cea austro-ungară. În urma armistițiului din 2 noiembrie 1918, armata austro-ungară s-a desființat și timp de două luni, peste Maramureș n-a mai domnit nimeni (a fost un soi de "interregnum").

În acele împrejurări, pe 22 noiembrie s-a constituit la Sighet Sfatul Național Român, iar în 1 Decembrie 1918, reprezentanții delegați ai Sfatului au votat, la Alba Iulia, Unirea cu România.

În preajma Crăciunului, ce se ținea pe rit vechi, la 6 ianuarie 1919, Maramureșul a fost ocupat de miliții paramilitare ucrainene conduse de locotenent-colonelul Vorobeț, care au încercat să anexeze regiunea românească la Republica Comunistă Ucraineană.

Dar, pe 16 ianuarie, a intrat în Maramureș Regimentul 16 Infanterie Roman care, o zi mai târziu, a zdrobit trupele ucrainene în lupta de la Cămara- Sighet.

Luptele (cu ucrainenii dar și cu maghiarii care voiau o republică comunistă cu capitala la Budapesta, care să includă și Maramureșul) au durat, cu întreruperi, până în luna mai 1919 (atacuri ucrainene s-au mai înregistrat pe 23-25 februarie și 30 martie, iar atacuri maghiare sunt consemnate pe 12 aprilie, 18 aprilie, 1-2 mai etc.), provocând morți și răniți din ambele tabere.

La nimeni, nimic!

În acele grele vremuri, ce s-au gândit cei din Valea Stejarului? Degeaba țineau drumul impracticabil, că armata oricum ajungea până la ei. Din satul lor, aflat în găoacea dealurilor împădurite, au aflat că sighetenii s-au unit cu România, și că ucrainenii au ocupat inclusiv satul vecin (Vadu Izei), aducând cu ei republica...

Și atunci s-au pus bătrânii satului barbă în barbă, cu "învățătoriul" în frunte, și au gândit actul de independență.

Actul de constituire al "Republicii Valea Porcului" proclama independența totală sub forma următoare: "Nu cerem de la nimeni, nimic și nici nu voim a da nimănui nimic!". S-a scris opisul și s-a semnat protocolul, care a fost încredințat spre păstrare preotului paroh Iuliu Ardelean (apud Mihai Marina).

Aflându-se până la Sighet cu ce anume se îndeletnicesc „stejărenii”, înspre "secesioniștii" din Vale a fost trimis repejor un pluton al armatei române, militarii restabilind rapid și fără probleme ordinea.

Acel protocol memorabil, literă unică în istoria Maramureșului și a țării, a dispărut ulterior, cercetările noastre neconducând până acum la nici un rezultat.

Din informațiile pe care am reușit să le adunăm, acțiunea „stejărenilor” n-ar fi fost chiar singulară. Tot în anul 1919, maghiarii din Vișeu de Sus s-au declarat parte a Republicii Ungare a Sfaturilor (condusă de Bela Kun), stat bolșevico-comunist.

Dar și acolo a fost îndreptată armata Maiestății Sale Ferdinand I, aducându-i grabnic, fără utilizarea violenței, pe "rătăciți" la calea Regatului României Mari.

Deasemenea, la mijlocul anului 1946, la un an după încheierea crizei maramureșene (când regiunea a fost alipită abuziv, între ianuarie-aprilie 1945, Ucrainei Sovietice, în timpul ocupației Armatei Roșii, datorită manevrelor prefectului de atunci, Ivan Odoviciuc), comunele Poienile de sub Munte, Repedea și Rona de Sus, se considerau încă parte a teritoriului sovieto-ucrainean, provocând numeroase necazuri administrației românești.

Din nefericire, nici un cercetător nu s-a aplecat asupra episoadelor Valea Stejarului și Vișeu de Sus. Autorii monografiilor celor două localități (Ioan Hotea-„Valea Stejarului”-două volume,

respectiv colectiv de autori condus de Ioan Sabău-„Întrepreri-ghid turistic și monografic despre Vișeu de Sus”) nu pomenesc o vorbă despre aceste episoade. În schimb, evenimentele din 1945-1946, sunt bine documentate și prezentate într-o carte dedicată acelor ani, scrisă de dr. Ilie Ghergheș: „Maramureșul între Diktatul de la Viena și Conferința de Pace de la Paris (30 august 1940-10 februarie 1947)”.

(Articol revizuit, publicat pentru prima dată în aprilie 2005)

Autor: **Teofil Ivanciuc**